

I august er alting i fuldt flor – men dyrene forbereder sig på vinter

Der er masser af spændende blomster og insekter at lægge mærke til i august, hvor alt er i fuldt flor, og det i øvrigt er højsæson for svampe- og bærplukning. Men faktisk er august også måneden, hvor dyrelivet allerede er i fuld gang med at forberede sig på vinteren.

TEKST: KIRSTEN MARIE JUEL JENSEN / FOTO: ROBERT LÄTTMAN-MASCH, NYNÄSHAMNS NATURSKOLA

August er en fantastisk måned at sanse og opleve naturen i. Alt blomstrer og dufter, og der er svampe og bær at finde alle vegne. Det forklarer Robert Lättman-Masch, naturvejleder ved Nynäshamns Naturskola i Nynäshamn kommun syd for Stockholm. Han opfordrer til, at man blandt andet lægger mærke til de mange spændende insekter og urter, der er at finde i naturen på denne årstid.

“I august er der frodige planter alle vegne, og mange har en sjov historie bag sig. For eksempel ser man *renfana* (rejnfan eller guldknap på dansk, red.) alle steder på skrænter og langs vejene. Førhen dyrkede man dem i haven, fordi de beholdt deres gule farve og duftede godt, hvis man tørrede dem,” forklarer naturvejlederen og fortsætter:

“De tørrede blomster blev derefter brugt til mange ting. Blandt andet i de såkaldte krydderbuketter i kirken. Man puttede dem også i kisterne, fordi blomsterne overdøvede lugten, hvis det trak ud med at få de døde begravet. Og så brugte man i øvrigt blomsterne til at gubbe kød fra frisklagtede dyr, fordi det havde en konserverende effekt.”

Skab dit eget sommerfugleparadis

Renfana er i øvrigt en af Robert Lättman-Masch favoritblomster at have i haven, fordi den tiltrækker mange sommerfugle. Blandt andet almindelig blåfugl (*puktörneblåvinge*). Vil du selv skabe dit eget sommerfugleparadis, handler det om at sikre en kombination af blomster,

der er gode at lægge æg i (som udvikler sig til sommerfuglelarver) og planter, som voksne sommerfugle spiser af. Her er blandt andet pileurt, kaprifolier, buddleja, mynte, oregano og i øvrigt brændenælder i store mængder gode bud.

“Så er du sikret et væld af sommerfugle. Fx *påfågelfjäril* (påfugleløje), *blåvinge* (blåfugl), *nässelfjäril* (nældens takvinge), *sorgmantel* (sørgeskåbe) og *lönnaftonfly* (ahornugle). Både larverne og de voksne sommerfugle,” forklarer han.

Udover de smukke sommerfugle har du også glæde af guldsmede i alle afskygninger og størrelser i august. Bor I ved en sø, vil I se dem flyve tæt hen over vandet. Ofte i gang med at parre sig, for de har travlt.

“Guldsmedene (*trollsländorna*) leversom larver i søbunden i tre til fem år. Når de udklækkes, lever de dog kun én sommer,” fortæller Robert Lättman-Masch.

Skovskaden hjælper egetræet

Samtidig med at alt blomstrer og er i fuldt flor, er hele dyrelivet ved at forberede sig på vinteren. For eksempel kan du se egern (*eckorn*) samle agern og hasselnødder til vinterforråd. Det samme gør skovskaden (*nötskrikan*).

“Skovskaden er faktisk en stor hjælp i forhold til udbredelsen af egetræerne. For skovskaderne er så glemsomme og glemmer halvdelen af de agern, de har gemt rundt omkring. Og de bliver så til nye træer,” lyder det fra naturvejlederen.

Det lidt mindre hyggelige dyr hugormen spiser faktisk sit sidste måltid i august inden vinteren.

“Hugormen har ingen kropsvarme, så når den ligger i solen, er det for, at den kan fordøje sin mad. Hvis den spiser noget efter august, risikerer det at være for koldt til, at den kan fordøje maden, og så dør den efter sit måltid,” forklarer Lättman-Masch.

Bæveren bruger køleskabe

Bæveren er også i fuld vigør for at sikre sit hjem og sit forråd for vinteren.

“Bæverne er især vilde med asp (bævreasp/poppeltræer). De er nemme at bide over, så de gnaver grene og kviste fra træet over og tager dem med ned under vandet, hvor de gemmer dem. De bruger vandet som køleskab, fordi det konserverer blade og knopper, så de har mad hen over vinteren. De bygger deres hytter af grene langs å-kanterne, og de sørger altid for at placere indgangen under vand, så ræve ikke kan komme ind og spise deres unger. Det sjove er, at de ikke tager vinterforrådet med ind i hytten. De laver forskellige “køleskabe” i nærheden af boet, og så svømmer de ud og henter mad, når de har brug for det og tager det med hjem og spiser det,” fortæller Robert Lättman-Masch.

Har du en å i nærheden, hvor du ser grendæmninger og små indsøer i åkanten, har du gode chancer for at få øje på en bæver i arbejde, hvis du tidlig morgen eller sen aften stiller dig ud i nærheden og venter.

“Sådan er det med de fleste naturoplevelser. De kræver, at du giver dig tid, vent og er stille,” slutter naturvejlederen.

» LÆG MÆRKE TIL GEDERAMS

Denne smukke lilla blomst – som hedder gederams på dansk – er i fuldt flor i august måned. På svensk har den to navne, der begge peger bagud i historien. *Rallarros*, fordi den godt kan lide at gro på tørre områder på og omkring jernbanen (*rallare* var de arbejdere, der byggede den svenske jernbane). Og *mjölkört*, fordi man i gamle dage fodrede køerne med blomsten. Man sagde, dét gav mere mælk.

Gederams har mange andre funktioner. Fx kan man spise dens rødder. Nogle bruger dens blade til te. Og når den er afblomstret, sidder der små frugter tilbage, som indeholder bomuld, som i gamle dage blev brugt til dyne- og pudefyld.

Gederams er i øvrigt en af sommerfuglenes yndlingsblomster at lægge æg i. I august måned møder du derfor dueurt-sværmerens (*snabelsvärmarens*) larver på vej ned af blomstens stængel. Mens den spiser sig god og mæt, er den grøn. Men jo længere mod jorden, den bevæger sig, jo mere sortbrun bliver den. Den er på vej til at grave sig ned i jorden og forpuppe sig for vinteren. Den dukker først op igen næste forår, hvor den klækkes som sommerfugl.

Kilde til alle fakta her er Robert Lättman-Masch, naturvejleder ved Nynäshamns Naturskola.

NATUREN I BØRNEHØJDE

I august vil det være oplagt at tage børnene med på svampe- og bærlagt. Kantarellen er den tryggeste svamp at plukke, fordi den er så nem at genkende. Går I efter andre af augusts svampe som pigsvamp (*taggsvamp*) og Karl Johan (*stensopp*), bør I følges med en, der er vant til at plukke svampe.

Blåbær og vilde hindbær (*skogshallon*) er der som regel også mange at finde af i august.

Derudover er det sæson for insektjagt. Man må gerne røre ved både sommerfuglelarver, biller, edderkopper, og andet småkravl, hvis man bare holder dem forsigtigt. Vil man indfange insekter eller edderkopper kan man fx sug dem op med et sugerør, der er sat et filter på (fx lavet af et gammelt lagen) og kigge på dem i en lille spand.

Sommerfuglelarver kan man tage med ind, hvis man skaber et godt hjem til dem. I en beholder – fx et lille IKEA-minidrivhus – hvor man stiller et glas vand fyldt med planter, de kan spise. Så har larverne noget at spise, indtil I genudsætter dem – eller de kravler væk og forpupper sig. Sørg for kun at give larven den type plante, som du fandt den på – for giver du den en plante, den ikke kan tåle, risikerer den at dø.

OPLEV RÅDYR, DER PARRER SIG

Råbukken (*bocken*) har været klar på at parre sig siden juni, men det er først i august, at råen (*hinden*) lader sig forføre. Hun er nemlig klog og ved, at hvis de parrer sig for tidligt, bliver deres lam (*kid*) født om vinteren og risikerer at fryse ihjel. Endnu mere smart er det, at selv om hun lader sig bedække, så bliver hun ikke gravid med det samme. Det lille foster begynder først at udvikle sig omkring december, og så bliver lammene født i maj / juni, når vejret er bedst.

Men i august vil du altså kunne høre bukkene brøle af lyst (det kan lyde lidt som en gøende hund eller et klagende får), mens de jagter råerne og endelig får gevinst.